

SZEGEDY-MASZÁK MIHÁLY

A párbeszéd ígérete

KARÁTSZON ENDRE: BAUDELAIRE AJÁNDÉKA

Hogyan módosulhat irodalomszemléletünk azután, hogy a hazai közönség is megismerheti olyan magyar születésű értekezőknek a munkáit, akik nyugati országokban fejtették ki a tevékenységüket? Ennek eldöntése azok közé a feladatok közé tartozik, amelyek nagyon időszerűnek nevezhetők. Köszönet illeti mindazokat a kiadókat és szerkesztőket, akik megkönnyítik e számbavételt azáltal, hogy hozzáférhetővé teszik egy-egy nyugati magyar irodalmár műveit. Közülük megkülönböztetett figyelmet érdemelnek Karátszon Endre tanulmányai, ki 1956-ban hagyta el Magyarországot, és Franciaországban telepedett le, ahol előbb kutatóként, majd visszavonulásáig egyetemi tanárként dolgozott. Kötete szellemi örökségünk jelentős gyarapodásának tekinthető, és alapos mérlegelést igényel.

A válogatásnak az a négy szöveg alkotja a legkiemelkedőbb részét, amely Kosztolányival foglalkozik. „Nemzedéke legjobb írói közül ő fakult meg a legkevésbé” — állítja róla az értekező, s ez az értékítélet alighanem összhangban lehet hazai értekezőink egy részének véleményével. Azt is többen elfogadják, hogy Kosztolányi „a német romantikusokon iskolázott Nietzsche tanítványa” volt, s életműve „az Osztrák—Magyar Monarchia kulturális légkörébe ágyazódva” jött létre. Karátszon megközelítésének eredetisége elsősorban a francia vonatkozások földelítésében rejlik. Neki köszönhető, hogy világosan láthatjuk, miként érvényesült a Parnasse (elsősorban Leconte de Lisle és Hérédia) hatása a *Négy fal között* verseiben. Azt is indokoltan jegyzi meg, hogy bármennyire is közhelyekkel terhelt e kötet, nem szabad felednünk, hogy Ady *Verseik* című könyvével méltányos összehasonlíthatni, s akkor kitűnik, hogy a két költő közül a fiatalabbnak indulása mondható önállóbbnak. Az is bizonyítást nyer, hogy *A szegény kisgyermek panaszai* Verlaine, Laforgue, Henri Bataille és Fernand Gregh ösztönzéséről árulkodik. Legföljebb egyetlen megjegyzéssel lehetne okfejtését kiegészíteni: az így kialakult kép még nem teljes, hiszen nem csak francia tájékozódás nyomát lehet fölismerni Kosztolányi második verseskötetében. Igaz, egy ízben szó esik Rilke-ről, ám e kapcsolat nyilvánvalóan bővebb kifejtést igényel.

Nemcsak a versekről, de a szépprózáról is lényeges észrevételek találhatók e tanulmányokban. Különösen az 1920 előtti elbeszélések jellemzése találó. A műveknek ezzel a csoportjával tudomásom szerint eddig kevesen foglalkoztak. Karátszon Endre szívesen közelít költői s szépprózai alkotásokhoz a lélekelemzés örökségének a hasznosításával, s ez a szempont az Esti Kornélról írt történetek méltatásakor is gyümölcsözőnek bizonyul. Az összehasonlító irodalomtörténet szellemében végzett értelmezés talán az *Aranysárkány* esetében a legsikeresebb, ahol a nevelési regény kifordításának bizonyítása Huysmans Kosztolányi fordította regényének figyelembevételével párosul. Talán csak azt vélném kevésbé kielégítőnek, ahogyan az *Édes Anát* minősíti egy alcím: „A freudi séma egy osztálygyilkosságra alkalmazva.”

A kötet többi részére is jellemző, hogy a fölismerések többsége történeti jellegű, amennyiben szövegek viszonyára vonatkozik. Robbe-Grillet *Les Gomme*s című regényéről kitudódik, hogy Sartre *La Nausée* című könyvének gunyoros kifordításaként is olvasható, egy másik eset-

ben pedig arra derül fény, hogy „a *Függő* válasz *Az atléta balálára*”. Különösen érdekesek azok a vizsgálódások, melyek a francia és a magyar irodalom kapcsolódásait érintik. Lehet, Karátsón kissé lebecsüli Baudelaire korai magyar fogadtatását, amikor azt írja, hogy hat „inkább konvencionális szöveg fordítását hozza a Kisfaludy Társaság gondozásában megjelenő *Antológia a XIX. század francia lírájából*”, hiszen e kétkötetes gyűjtemény a következő hat verset tartalmazza: *Az albatrosz*, *Az ember és a tenger*, *Ábel és Kain*, *Késő bánat*, *Repedt barang*, *A macskák*. Zempléni Árpád föltehetően némely korábbi francia versek felől közelített Baudelaire-hez. Ez befogadástörténeti tény. A könnyen levonható következtetést az teszi kissé sebezhetővé, hogy *A macskák*at is átültette magyarra, s a szakirodalom szemlátomást azt bizonyítja, hogy e költemény a későbbi költészet felől is kiemelkedően jelentősnek látszik. Mindez természetesen nem jelenti, hogy Karátsón Endrének ne volna lényeges mondanivalója arról a hatásról, melyet Baudelaire a magyar költészetre tett. Éppen ellenkezőleg, még bíráló megjegyzései is tanulságosak. A francia költészet alapos ismerőjeként joga van megállapítani, hogy „a magyar Baudelaire nehezkesebb, zsúfoltabb olvasmány, mint a francia *Fleurs du Mal*”.

A magyar vonatkozásokról szóló fontos észrevételek természetesen nem feledtethetik, hogy azok a tanulmányok is jelentékenyen gyarapíthatják a hazai olvasók ismeretét, amelyekben nincs utalás a magyar kultúrára. Igen leleményes például annak az érzékeltetése, miként alakította Kafka és Beckett szövegeit Schopenhauer ösztönzése, és annak a kimutatása is meggyőző, hogy Beckett *Nouvelles et Textes pour Rien* című kötetében a rövid elbeszélés műfajának a kifordításait láthatjuk. A határozottan megfogalmazott tanulságokon kívül félig kimonodottakat is lehet találni a kötetben. Poe *Ulalume* című balladájának vizsgálatából Babits átköltésének hiányosságaira is fény derül, az újabb magyar széppróza vizsgálatából pedig arra lehet következtetni, hogy Mészöly kétarcú író: „képíró” módjára hozzáférhetetlen jelentésű leírásokat teremt, „az ilyen vagy olyan valóságból születő írásmóddal szemben az írásmódból születő valóságot” részesíti előnyben, ám egyszersmind a példázatoság igényét sem adja föl, nem hajlandó lemondani arról, hogy „morális reflexiókra készteszen, ennek szükségességét hangoztassa”.

Mennyiben érezhető a kötetben, hogy szerzője élete jelentős részét nem magyar anyanyelvi környezetben töltötte? Karátsón Endre nemcsak értekező, de a magyar szépirodalomnak is figyelemre méltó alakja. Nyelvének választékosságát dicséri, hogy az eredetileg magyarul írott szövegek tökéletesen áttekinthetők, gondosan megformáltak. Ugyanez a franciából fordított szövegekről nem minden esetben mondható el. Az idézetek magyar nyelvű változata sem maradéktalanul sikerült. Az egyik tanulmányban olvasható Derrida-mondat olyan összefüggésre vonatkozik, „amit az azonosság és másság egyetlen spekulatív dialektikája sem uralt éppen amiatt, mert uralmi művelet marad”. Más szövegrészek is arra engednek következtetni, hogy a fordító nem ismer különbséget „amely” és „ami”, „volna” és „lenne”, „egyfajta” és „egy fajta”, „ural” és „uralkodik” között. *A Pesti hírlap nyelvőre* című Kosztolányi szerkesztette kiadványban ez olvasható: „Nem helyes: A hegy uralja a vidéket. Helyesen: A hegy uralkodik a vidéken.”

Nemcsak az eredeti és fordított szövegek között, de a négy magyar fordító munkája között is érezhető különbség. A „tűnik” szerfőlött gyakori szerepeltetéséhez képest szerencsés, hogy Tóth Krisztina megtöri az egyhangúságot, és „úgy tetszik”²et ír. Az is szóvá tehető, hogy nem mindig eredetiből készültek azoknak az idézeteknek a magyar változatai, amelyek az eredetileg francia nyelvű tanulmányokban érthetően ugyanezen a nyelven szerepeltek. A fordítás fordítása félreértésekre is alapot adhat, magyarul is olvasható műveknél pedig — így Gombrowicz *Ferdýdurke* című regényénél — indokolatlan francia szöveget venni alapul. Belij nevét nem helyes franciásan „A. Biely”-nek írni, mert a tájékozatlanabb olvasó így nem lehet bizonyos abban, hogy az utalás a kiváló orosz szimbolista költőre vonatkozik, némely esetekben pedig kifejezetten vitatható a fordítás. A *Mal vu, mal dit* magyar megfelelőjében — *Rosszul látom*,

rosszul mondom — nem egészen indokolt az első személyű igealak, és semmiképpen sem kielégítő, ha a „récit” szót „szépprózá”-nak fordítjuk, hiszen az „elbeszélés” narratológiai fogalmáról van szó. A szép francia mondatok olykor után és idegenszerűen hangzanak, mert a fordító egyszerűen áttemelte a nyelvtani szerkezeteket, ahelyett hogy a magyar nyelv természetének megfelelő megoldást keresett volna — mint a következő esetben: „A helyzet úgy áll, hogy ez a Georg felsőbbrendűségének érvényre juttatására szolgáló körmönfont gondolatmenet, ami a barátjával összehasonlítva (idegenben hányódó, nőtlen, tönkremenőben levő kereskedő) hemzseg a társadalmi érvényesülés jeleitől (virágzó üzlet, előnyös eljegyzés, beilleszkedés a polgári miliőbe), és amely gondolatmenetet az elbeszélés látszólag Georg szemszögébe állítva úgy tüntet fel, mint ami megelőzi azt a döntését, hogy mégiscsak visszahívja a barátot, valójában a döntés után született: egy hiteles nyelven megszólaló álvívódást hallhatunk.”

Más jelekből is azt lehet sejteni, hogy a tanulmányok közreadása alaposabb gondozást tett volna szükségessé. Nem szerencsés, ha egy jegyzetben lefordíthatatlanul áll egy tanulmány címe, s nincs jelezve, hogy ennek szövege magyarul is olvasható a kötetben. Különösen akkor lehet ez zavaró, ha az eredeti lelőhely kétféleképpen szerepel (54., 181). Azt a jegyzetet is ki lehetett volna igazítani, mely Beckettnek „egy elvetett regényterv”-éről tesz említést, hiszen e mű, a *Dream of Fair to middling Women*, 1992-ben megjelent a Black Cat Pressnél, és azóta számos angol s amerikai kiadást is megért. Több évtized során különböző alkalmakra írt szövegek egybegyűjtésekor azt is célszerű megfontolni, indokolt-e a felolvasás körülményeire utaló részletek megtartása. Olykor egy-két mondatot el lehetett volna hagyni. Példaként a következő kitélt idézném: „nem a hazafiassággal van bajom, hanem az irodalom és a hazafiasság balszerencsés párosításával, mely szerintem olyannyira kárhozatos, hogy elsődleges hazafiúi feladatomnak tartom dörögdelmesen tiltakozni ellene.” E tiltakozás indokolt lehetett 1989-ben, a Mikes Kelemen Kör Tanulmányi Napjain, de alighanem kevésbé nélkülözhetetlen egy olyan vizsgálódás élén, amelyik Nabokov *Pale Fire* című könyvének értelmezését adja.

A szöveggondozás hiányosságai nem feledtetik a kötet jelentős értékeit, melyek elválaszthatatlanok attól az igazságtól, hogy a Magyarországtól távol élő értekező egyszerre van előnyös és előnytelen helyzetben. Karátson Endre tanulmányaiban minduntalan érezhető, hogy nem kényszerült marxistának nyilvánított közhelyek ismételtetésére, és a magyarországi hatalmi viszonyokat is figyelmen kívül hagyhatta. Szabadsága távlatot biztosított számára, főlényt kicsinyes csatározásokhoz képest. Mindössze egy-két esetben meglepő, hogy a marxistának mondott közhelyek beszüremkedtek okfejtésébe. Csakis sajnálni lehet, hogy árnyaló kiegészítés nélkül kárhoztatja a „századelő feudális Magyarországá”-t. Amikor kiemeli az „1918-as »őszirózsás forradalom«-ban rövid időre visszaserzett függetlenséget”, némi bizonytalanságot érezhet az olvasó, hiszen nem egyértelmű, mikori függetlenségre is kell gondolnia. A Horthy-korszak jellemzése is eléggé sommás. Aligha szerencsés a Trianon utáni országról csupán azt mondanunk, hogy „a hatalomra kerülő önkényuralom mindenekelőtt a háborút megelőző állapotok félfeudális struktúráit kívánja megszilárdítani”, mint ahogyan az a kijelentés is túlzásnak hat, mely szerint „a Horthy-rendszer hitelét akarta elvenni a polgárságnak”. Már-már az 1956 utáni politikai rendszer hivatalos eszmeiségéhez közelít az értekező, amidőn párhuzamot von „a Deák-féle nyilvános kiegyezés” és „a Kádár-féle hallgatólagos megegyezés” között. E minősítések azonban soha nem rontják a gondolatmenet hitelét, hiszen olyan kérdéseket érintenek, amelyek a társadalom s nem az irodalom történézésének illetékességi köréhez tartoznak.

Ez utóbbi területen Karátson Endre kérlelhetetlen szigorúsággal mond ellent a magyarországi pályatársaknak. Nagyon következetesen érvel, így nézeteinek módosulását nehéz érzékelni, pedig ennek megtörténtét aligha vonhatjuk kétségbe, hiszen a kötet tanulmányai mintegy negyedszázadnyi korszakot ölelnek fel: a legkorábbi 1967-ben, a legkésőbbi 1994-ben jelent meg nyomtatásban. Kérdés, nem lett volna-e célszerűbb keletkezési sorrendben közölni őket, hiszen akkor könnyebb volna látni, mennyiben hatottak szemléletére az utóbbi év-

tizedek irodalomtudományi irányzatai. Így is megállapítható, hogy a korai években Karátson Endre a kifejezésesztétika hívének mutatkozott — Baudelaire jelentőségét például arra vezette vissza, hogy a *Les Fleurs du Mal* szerzője „legegyénibb élményeit a legegyetemesebb módon rögzítette” —, újabban viszont mintha több figyelmet szentelne a befogadónak, arról elmélkedvén, „hogyan lesz az olvasóból alkotó”.

Ezt a változást nagyon üdvösnek tartom, még akkor is, ha nem tudom maradéktalanul érvényesnek elfogadni azt a két végletet, amellyel Karátson Endre számol. Az egyiket így jelöli ki: „vajon továbbra is az olvasó elsődleges feladata, hogy tökéletesen megértse az író? a szöveget?” A másikat pedig a következőképpen: „az olvasónak csak feladatai vannak-e, avagy élhet-e jogosan lehetőségeivel is; magyarul: olvashat-e a maga feje szerint?” Némi ellentmondást vélek fölfedezni az olyan értelmezőnek az elveiben, aki egyrészt „hűséges olvasóként” szerzői szándék fölfedezésére törekszik, „rekonstrukció”-nak nevezi a szövegmagyarázatot, másrészt „társzerzőként” kíván föllépni, mert úgy véli, „a szövegnek az a jelentése, amit az olvasó tulajdonít neki”.

Nem kétséges, hogy az irodalomértésnek igen fogas kérdése forog kockán. Ezúttal nem tehetek többet annak jelzésénél, mennyiben térnek el az én rögeszméim Karátson Endre előföltevéseitől. Magától értetődőnek tekintem, hogy az értekező előítélettől függetlenül nem létezik szöveg, s számomra nem kevésbé nyilvánvaló, hogy még az sem olvashat „a maga feje szerint”, akinek ez volna eltökélt szándéka. Akár tudom, akár nem, benne állok valamilyen hagyomány(ok)ban, mely(ek)ből nem tudok kilépni. Elfogultságaim nélkül egyszerűen képtelen vagyok bármit is „elolvasni”. Karátson Endre szövegei is erről győznek meg. Ő is nagyon elfogult olvasó. Csillagkép és tudattalan jut eszébe, miközben verset vagy széprózárt értelmez, s időben visszafelé magyaráz: azért gondolja, hogy a *L'Étranger* művészi, mint a *La Peste*, mert e két mű közül csak az előbbit tekintheti a „nouveau roman” előképének. Ez a felfogás teljesen jogos, csupán abban látok önellentmondást, hogy Karátson Endre ugyanilyen visszafelé irányuló értelmezésért marasztalja el Kulcsár Szabó Ernő *A magyar irodalom története 1945—1991* című könyvét. Lehet e munka állításaival vitatkozni, hiszen Karátson állítása, mely szerint „mint minden gondolatot, az óvét is egytől egyig kétségbe lehet vonni”, nemcsak Borgesra vonatkozik, de bajosan lehet azért kárhoytatni egy irodalmárt, mert a jelen fölül értelmezi a múltat, hiszen mindnyájan ezt tesszük, legfőljebb a jelenről alkotott képünk nem ugyanaz — ami egészen természetes. Elképzelhető, a Karátson Endre franciás és Kulcsár Szabó németes tájékozottsága közötti eltéréssel is magyarázható a feszültség. Annyi bizonyos, hogy az említett könyv szerzője szakított a Kádár-korszakban intézményesített értékrenddel. Hihetőleg sokan másként gondolják el az 1945 utáni fél évszázad fejlődését. Ideje, hogy élénk tárják saját elképzelésüket.

E legutóbbi példa már olyan tanulmányban fordul elő, melynek az 1956 és 1989 közötti Magyarország a tárgya. Ezen a területen mutatkozik meg legjobban az előnye és hátránya annak, hogy a könyv szerzője külföldön töltötte a szóban forgó évtizedeket. A hátrány a magyarországi viszonyoknak természetsszerűleg hézagoss ismeretére vezethető vissza. Előfordul, hogy e hátrány csak egy-egy minősítésben érzékelhető — például akkor, midőn a kötet szerzője a „marxista” jelzővel illeti Kiss Ferencet. Ismét főlősleges hangsúlyozni, hogy lehet a nevezet irodalomtörténész nézeteit vitatni. Magam például azt az ellenvetést hoznám föl Kosztolányi-ról írott könyveivel s tanulmányaival szemben, hogy egy kissé érződik bennük: a szerző a népi írók elkötelezettjeként közelített a tárgyahoz. Marxizmussal azonban nem vádolnám Kiss Ferencet. A hivatalos marxizmusnak többféle ellenzéke létezett az 1956 utáni évtizedekben. Kiss Ferenc egyik legtöbbet támadott tagja volt az egyik ilyen csoportosulásnak. Múltánytalanság volna ezt elhallgatni. A marxizmust többféleképpen és különböző szinteken lehet képviselni. Nem hiszem, hogy Kiss Ferencnek bármelyikhez is köze lett volna.

Az érett Kosztolányi szerzőjének minősítése nem több egyetlen apró részletnél olyan ta-

nulmányban, mely a század első harmadával foglalkozik. Két olyan írás található a kötetben, mely az 1956 utáni korszakot teszi mérlegre. Mindkettő a Mikes Kelemen Kör Tanulmányi Napjain elhangzott előadás szövege. Az 1982-ben készült eszme-futtatás az öncenzúráról rendkívüli élelétátsról tanúskodik. Talán csak egyetlen szempontot hagy figyelmen kívül: a hatalmi viszonyokat. Ugyanez hiányolható az 1993-ban elhangzott előadásból, melyet a kötet legelesebbet pontjának neveznek.

Középiszkolás irodalmi tankönyvek körüli vita áll a figyelem középpontjában. A gondolatmenet lényege itt is meggyőző, ám néhány mozzanat említetlenül marad, mert a nemes szándékú s rendkívül igényes elemzőnek hihetőleg nincs tudomása róluk. A Bojtár Endre, Horváth Iván, Ritoók Zsigmond, Szegedy-Maszák Mihály, Szörényi László, Veres András és Zemplényi Ferenc által a gimnáziumok I., II., és III. osztálya számára írt tankönyveket kezdettől fogva kevés iskolában használták. Azt a Mohácsi Károly készítette könyvet, mely Karátson Endre szerint elmarasztalható, mert az egyént nem szerepelteti értékként, az említett szerzői közösség könyvei helyett, azok ellenében vezették be. Karátson Endre bírálatának másik tárgya, a Madocsai László által a változó idők változó követelményeinek megfelelően többször módosított IV. osztályos könyv azután készült el, hogy a korábban említett szerzők kényszerűleg belátták, lehetetlen folytatni vállalkozásukat. A hét szerző köteteit utóbb bevonták, míg Mohácsi és Madocsai munkái máig forgalomban s érvényben vannak. Az egykori Szövegmagyarázó Műhely tagjai nem hibáztathatók olyan tankönyvekért, amelyeknek nem ők voltak a szerzői.

A részgazság olykor félrevezető. A szerzői közösség tankönyveit nem csak nemzetietlenséggel vádolták meg, noha tagadhatatlan, hogy e szempont gyakran szerepelt a támadásokban, egyszerűen azért, mert a marxizmus kizárólagos emlegetésével kevesebb tanárt lehetett e vállalkozással szembeállítani. Karátson Endre azt kifogásolja, hogy „a tankönyvírók nem elemezték, hogy mi is a magyar irodalom társadalmi funkciója — hogyan változik ez a funkció a történelem során, milyen elvárású horizontok között —, változnak-e ezek a horizontok a XIX. század óta, és ha nem, akkor miért nem”. A XIX. század egyik nagy magyar költőjére hivatkozik: „Például Arany nemzetpedagógusi ragaszkodása az eposzhoz mennyiben fékezte a regényírás magyarországi gazdagodását?”

Az elemzőnek elkerülték a figyelmét azok a támadások, amelyek a szóban forgó irodalomoktatási vállalkozás résztvevőinek nem tankönyvekben megjelent munkáit érték. A Népszabadságtól a Tiszatáig és az Irodalomtörténetig több helyen elítélték a fiatal irodalmárok szóban forgó csoportját, s a legélesebb cikkek éppen *Az el nem ért bizonyosság* címmel Aranyról írt tanulmánykötetükkel foglalkoztak. Az egykori tankönyvszerzők sok hibát követtek el, de az a vád aligha érheti őket, hogy „roppant diszkrétan magyarálták újításaikat, egy-egy mondatra szorították inkább”. Az a Kritika című folyóiratban 1981-ben a nevemmel megjelent szöveget, melyet Karátson Endre idéz, csupán védekezési kísérlet volt az ellenfél által szerkesztett lapban, a kifejtést máshol kiadott és lényegesen hosszabb dolgozatokban lehet keresni, amelyek megjelenését kevésbé korlátozta a hatalom.

Abban persze igaza van Karátson Endrének, hogy a magyar irodalom nemzeti kánonjának átalakítása máig várta magára. Az egykori kísérletek kudarcba fulladtak. Azóta új nemzedék nőtt fel, melynek egy része nem kevesebb ellenállásba ütközik, mint amilyennel az egykori tankönyvszerzők folytattak reménytelen küzdelmet. A hatalmi viszonyok átalakultak, de a régi nézetek és beidegződések továbbra is élnek, mint ahogyan olyan szerkesztők is vannak, akik saját elképzelésüknek megfelelő bírálatokat rendelnek meg, s ezáltal irányítják a magyar szellemi életet.

A *Szózatnak* a nemzetihalált megjelenítő soraihoz Karátson Endre a következő megjegyzést fűzi: „Tudjuk, hogy a romantikának gyakorta melodramatikus viszonya van a halállal, tudjuk, e kegyelettel övezett szöveg Herder rosszindulatú jövődőlésére reagál, de ha mai szemmel olvassuk — és miért mondanánk le mai szempontunkról? —, óhatatlanul az jut eszünkbe:

ilyesmit gondol egy kisgyerek, aki »világgá megy« és arról ábrándozik, azt *játssza*, hogy az ő halálával megbüntetett szülei meg fogják siratni.” Egyik 1975-ben közölt, Vörösmartyval foglalkozó tanulmányomban már idéztem Széchenyinek azt a hírlapi cikkét, mely a „nagyszerű halál” látomását nem sokkal a vers keletkezése után illette lesújtó bírálattal. Ha létezik történelem, ez a felfogás éppúgy hozzátartozik a *Szózat* jelentéséhez, mint az, ahogyan Világos vagy 1956 után értették e verset. Olyan magyar író, aki felnőtt élete javát külföldön töltötte, könnyebben juthat kíméletlen következtetésre, mint aki az 1948 utáni évtizedeket jórészt Magyarországon élte át, és gyakran jár olyan tájakon, ahol a magyar kultúra élő emberekben már alig, inkább csak romos műemlékekben maradt fenn. A távoli nézőpont megbotránkozást is kelthet, de józanító hatással is lehet azokra, akik a nemzeti örökség további sorsán töprengenek. A párbeszéd érdekében csak egyet nem szabad felednünk: a nagyon különböző helyzetből megfogalmazott értéktételek óhatatlanul is eltérnek egymástól, s ezért célszerű, ha mindkét fél a másik felfogás megértésére is törekszik. Karátson Endre tanulmányköteve nagyon sok ösztönzést adhat egy ilyen párbeszéd kibontakozásához. (*Jelenkor Kiadó, 1994*)

Budapest, 1956. október 31. 24. évf. 1. szám.

SZABAD SZÓ

A Nemzeti Parasztpárt központi lapja

KÖLCSEY FERENC:

HIMNUSZ

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bölcséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel,
Balsors akit régen tép,
Hozz reá vig esztendőt,
Megtűnhődte már a nép
A múltat s jövőndőt.

Szóó Pál: A parasztsághoz

Itzónok keservek, hazugságok,
pórélemek, tragédiák tengerén túl
sere valóban szabad lesz a magyar
szó.
Fatal lányok és fiúk, diákok, hon-
védek és munkások holttesteit vetet-
tek gátat annak az egyre jobban
nyúló érzületnek, amely a szocializ-
mus nagy eszméje nevében törtönbé
a kizsárolt, a kínszenvedő, a szegény-
ségbe kergette osztályharc-
án a magyar parasztság legjob-
bát. Az adott szó, törvény vagy ren-
delés csak akkor érvényes, ha a nép
szavát követi. A szavak csak akkor
vannak, ha a nép szavát követi.

Hogyan történhet meg az, ami tör-
tén? A nagyon közeli idők már tisz-
tázhatják ezt a kérdést, most erre se
idő, se alkalom. Most csak annyit,
hogy a falu értelmét és gerincét me-
gőrtte az eszének és szavak és fogal-
mak meghamisítása. A falu saját tes-
téből szokhatta ki a brutális hatalom
olyan ékeket, mint ahogy a fát is sa-
ját darabjával hasogtatók szájával az
erdőn. Lányaink és fiaink és aszso-
nyaink hősiességéből nyilvánvaló,
hogy a magyar falu, de általában a
magyar nép végre megszabadult a
vérdiktátúrától. Ez a szó, soha többé nem

A NEMZETI PARASZTPÁRT IDEIGLENES SZERVEZŐBIZOTTSÁGA MEGKEZDTE MUNKÁJÁT

A Nemzeti Parasztpárt Ideiglenes Szervezőbizottsága 1956. október 30-án az eszt őrökben megkezdte munkáját a Nemzeti Parasztpárt újjászervezésére. Hamarosan megalakul a Nemzeti Parasztpárt ideiglenes vezetősége, az Ideiglenes Intézőbizottság.

A szervezőbizottság kéri a Nemzeti Parasztpártnak a fővárosban tartózkodó volt tisztségviselőit, hogy mielőbb személyesen keressék fel a Nemzeti Parasztpárt székházát.

Egyben kéri az Ideiglenes Szervezőbizottság, hogy a Nemzeti Parasztpárt szervezőit — ahol eddig még nem alakultak meg — mielőbb alakuljanak meg és haladéktalanul kezdjék meg munkájukat. A vidéki szervezetek tisztségviselői telefonon keressenek kapcsolatot az Országos Központtal.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központjának címe: Budapest, V. Dorottya utca 8. Telefon: 185—850 és 183—890.

Erdi Ferenc nyilatkozata

Erdi Ferenc a Nemzeti Parasztpárt újjalakulásával kapcsolatban, a rádióban elhangzott bejelentéséhez utólag — ugyancsak a rádióban — a következő nyilatkozatot fűzte:

Egykori parasztpárti tagdírsaim köréből többen kifogásolták, hogy a Nemzeti Parasztpárt újjászervezésére vonatkozó felhívást miérei és mondtam el. Kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy ennek egyszerűen az az oka, hogy én semtem részt ennek a döntésnek a kezdeményezésében és meghozatalában. Következésképpen az erről szóló jelentést is csak én tehettem meg. Ez azonban nem jelenti azt, hogy bármilyen módon is szándékomban állama befolyásolni a Nemzeti Parasztpárt újjászervezését. Most alakul a párt ideiglenes Szervező Bizottsága, amely mindaddig trónálja a szervező munkát, amíg választás sájdj nem alakul az új vezetőség.

ERDEI FERENC

Levél haza